

Персийски писмени и фолклорни следи за древните българи – IX–XV в.

Иво Панов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Ivo Panov. PERSIAN WRITTEN AND FOLK TRACES OF THE ANCIENT BULGARIANS – IX–XV C.

Abstract: The article's focuses on the examples from the Persian classical literature and the Persian folklore in which the toponym "Bolgar" and the ethnonym "Bolgar" and „Bulgarians“ are used. These Examples give us grounds to look for the past of the ancient Bulgarians around the ancient Mountain Imeon (Pamir).

Keywords: Bolgar, Bulgarian, Pamir, Old Bulgarians, Persian classical literature

Иво Панов. ПЕРСИЙСКИ ПИСМЕНИ И ФОЛКЛОРНИ СЛЕДИ ЗА ДРЕВНИТЕ БЪЛГАРИ – IX–XV В.

Резюме. В статията се разглеждат примери от персийската класическа литература и от персийския фолклор, в които се употребяват топонимът „Болгар“ и етнонимът „болгар“ и „болгари“. Примери, които дават основание да се търси миналото на старите българи в посока древната планина Имеон (Памир).

Ключови думи: болгар, болгари, Памир, стари българи, персийска класическа литература

Изминаха повече от 30 години, откакто се нося по тежките пенести вълни на персийския език, на персийската култура и литература. Понякога успявам да се задържа на повърхността им, в други случаи те ме заливат с огромния си товар и не ми оставят друга възможност, освен задъхано да се стремя да изплувам отново. По време на тази нескончаема борба попадах на учудващи примери за определена близост в миналото между нашите предци – старите българи и персийския етнос.

Напоследък у нас все по-упорито, къде със солидна научна аргументация, къде повечето с апломб и пионерски ентузиазъм, наши учени и любители, търсачи на античността и истината за нашето минало, сочат земите около древната планина Имеон (Памир) за евентуална прародина на българите. Така ли е това обаче, имаме ли достатъчно солидни аргументи в подкрепа на тази хипотеза? Без да се ангажирам с категоричен отговор по въпроса, ще си позволя да ви предложа само една малка част от позоваванията за старите българи, открити в произведенията на персийската класическа литература – IX–XV в. и в персийския фолклор.

В иранските, афганистанските и таджикските тълковни речници на етнонима и на топонима „болгар“ се отделя особено внимание. Ще посоча само два от тях, които са и най-старите издания от подобен род. Първият е „Борхан-егате“ на Мохаммад Хосейн ибн Халаф Табризи от 1684 г. Според него топонимът „Болгар“ произлиза от думата „гар“ – „пещера“, т.е. място, където има пещера или пещери. Най-вероятно тази представа е заимствана от персийския класик от XII век Незами Гянджеви, за когото ще стане дума малко по-късно.

В том първи на другия тълковен речник „Гиас ал логат“ от 1864 г. се казва, че Болгар е град, разположен на север. През цялата година е покрит със сняг. Постройките му са само от дърво и от него до руския град Кобабе разстоянието е 20 дни път.

В сравнение с тълковните речници сведенията за българите и земите им на обитаване в произведенията на персийската класическа литература са значително повече и с доста по-ярки окраски.

Едно от най-ранните произведения на персийската класическа проза, изцяло запазено до днес, е *حدود العالم* „Ходуд ал-алам“ („Границите на света“), чието пълно заглавие е *حدود العالم من المشرق الى المغرب* „Границите на света от Изток на Запад“¹. Написано е през 982 г. от автор, чието име и до днес остава неизвестно. Текстът е разположен в 60 глави с множество подглави, в които наред с лаконичния език и любопитната информация за различни страни и народи се дават ценни сведения за земите, населявани от старите българи. В съчинението няколко глави са посветени специално на предците ни. В една от

¹ За първи път пълният текст на това съчинение е публикуван в превод на английски език от Оксфордския университет. Преводът е осъществен от руския ориенталист В. Ф. Минорский и е придружен със задълбочен коментар.

тях се указва, че Болгар е град, разположен в близост до Золмат² и е построен от Александър Македонски. Климатът там е много студен и папагали не могат да живеят.

В глава 42, под заглавие „Разказ за областите на Рум (Византия) и нейните градове“ в подглави № 16 и № 18 за предците ни се казва следното:

Подглава 16. *Борджан е област и има един град, който се казва Сергие. Земята там е много плодородна, но не е добре усвоена, има обширни полета и пълноводни реки. Всичко принадлежи на Византия и населението плаща данък на нейния император³.*

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 185)

Подглава 18. *Болгари е името на едно племе, живеещо в планините. Намира се в северозападната част на Византийската империя, всичките са кофери (неверници). И те са византийци, но воюват с другите византийци. Тези болгари са планинари, обработват планинските земи и имат много добитък. Областта продължава на запад докато стигне до западния океан, на юг до Испания, на север до пустите северни земи и нататък има няколко несвързани една с друга пустини, след тях не се вижда друго освен обработваеми земи.*

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 186)

Глава 45. За областта Вътрешна България

На изток граничи с Мерват, на юг с Караз (Черно море), на запад със Саклоб (бивша Югославия) и на север с руската планина. В тази област няма никакви градове и нейните хора са много смели, войнствени и респектиращи. Обичаите им са като на тюрките, които живеят близо до областта Хазар. В постоянна война са с русите от онези области. С всички племена, които ги заобикалят, поддържат търговски връзки, овцевъдци са и имат оръжии.

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 189–90)

Глава 51 е озаглавена „За областта Бартос“. Ето какво четем в нея: *Изтокът и югът ѝ се намират в Гуз. Западът ѝ е река Ател (Волга). На север граничи с река Баджнок. Нейните хора са мюсюлмани и имат свой особен език. Царете им ги наричат „мес“. Имат палатки и юрти. Те са три групи: барзуло, ашквал и болкар, и всичките воюват помежду си. Но ако се появи друг враг, тогава се обединяват.*

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 194)

² Залмат – в перс. фолклор е земя на вечния мрак, но в нея се намира изворът на живата вода.

³ За да не превишавам определения обем на статията, не прилагам персийския текст на това съчинение.

Глава 52. За областта Барозос

На изток опира до р. Ател, южната ѝ част в Хазарон, западната ѝ стига до областта Ванандар, а северната се намира в тюркски Баджнок. Религията им е същата като на гузите.

Изгарят мъртвците си и са под властта на хазарите. Търгуват с кожи от самур. Имат два царя, които не се разбират.

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 194)

Глава 53. За областта Ванандар

Източната ѝ част опира до Барозос, южната в Хазарон, западната стига до планина, северната граничи с Маджгари. Нейните хора са недоверчиви, слаби, бедни и малоимотни. Те са мюсюлмани и кофери и се намират на север от плодородните територии.

Болгар е град с малка площ, опираща до брега на река Ател (Волга). В него всички са мюсюлмани. Ако 20 000 конници от тези болгари излязат, могат да победят всички неверници.

Шавар е град, близо до Болгар, и всичките му жители са войнствени като болгарите.

(„Ходуд ал-алам“ 1983: 194–95)

Разсъждения в посока съдържанието на топонимите „Борджан“, „Бартос“, „Барозос“, „Баргия“, „Вътрешна България“, „Външна България“ и на етнонимите „болгар“, „болкар“, „борджан“, „ванандар“ („вътрешни болгари“) ни предлага В. Ф. Минорский, който се опира на информация, почерпена от географи, пътешественици и автори като Ибн Годма, Ибн Хордадбе, Ал Джоремми, Ибн Роста, Ибн Харун, Абу Саид Балхи, Астахри, Ибн Хаукал, Гардези... Въпреки това и до днес остава под въпрос точното местоположение на някои от земите, обозначени с термини от времето на създаването на „Ходуд ал-алам“.

Едно от най-ранните позовавания на „Болгар“ срещаме в четиристишието на персиеца Абу Саид Абулхейр (X–XI в.) в контекста на това, че градът се намира на много отдалечено място:

پی در گاو است و گاو در کهسار است
ماهی سریشمین به دریابار است
بیز در کمر است و توز در بلغار است
زه کردن این کمان بسی دشوار است

*Мазнината е в кравата, а тя е в планината,
рибата калкан се среща във морето,
козата е по стръмните скали, а фиданката в Болгар,
да се опъне тетивата на лък такъв е страшно трудно*⁴.

(Мохаммад Монаввар 2009: ?)⁵

Персийският поет от XI век Абу Ханифа Ескафи Газнави, който е на служба в двореца на газневидската династия, посвещава свое стихотворение на Масуд шах. В своето съчинение поетът се обръща към него и припомняйки подвизите на баща му, упоменава Болгар като много значимо място на другия край на земята, равняващо се по големина и слава на Индия:

چو راست گشت جهان بر امیر دین محمود
ز سومات همی گیر تا در بلغار

*Когато светът се подчини на повелителя шах Махмуд,
слóжи той ръка на земите от Суманот⁶ до вратите на Болгар.*

(„Торих-е Бейхаги“ 2005: 360–361)

Персийският поет от XI в. Манучехри (? – 1041) в състояние на безнадеждна влюбеност в едно свое стихотворение се оплаква от дължината на нощта, в която е самотен. И сравнява дългоочаквания ден, когато ще види своята любима, с българче:

شبی گیسو فروهشته به دامن
پلا سین معجر و قیرینه گرز
بکردار زنی زنگی که هر شب
بزاید کودکی بلغاری آن زن

*Разпуснала нощта е до поли своите коси,
наметната е с черно овехтяло наметало,
на етиопка негърка подобна е нощта,
всяка нощ тя бебе българче ражда.*

(Манучехри 1990: гасида 17)

⁴ В този стих най-вероятно авторът иска да подсказе, че всички необходими неща за направата на качествен лък се намират трудно, както е трудно и опъването на тетивата му.

⁵ Поради обстоятелството, че цитатите от някои издания са взети в Иран и не са налични у нас, нито ги има в електронен вариант, страниците, на които се намират, не се посочват.

⁶ Суманот – храм в Индия, щата Гуджарат. Често го олицетворяват със самата Индия.

Пламенният исмаилитски проповедник от XI в. и един от двамата перси, носителят на най-висшия исмаилитски духовен титул „Ходжат ол-хаг“ („Доказателство за Истината“) Насер Хосроу (1004–1072), пише, че пред красотата на българките всички мъже забравят своите задръжки и стават такива, каквито са:

همه جور من از بلغاریان است	که مادامم همی باید کشیدن
گنه بلغاریان را نیز هم نیست	بگویم گر تو بتوانی شنیدن
خدایا این بلا و فتنه از توست	ولیکن کس نمی یارد خجیدن
همی آرند ترکان را ز بلغار	ز بهر پرده مردم دریدن
لب و دندان آن خوبان چون ماه	بدین خوبی نبایست آفریدن

*Целият тормоз за мен от българките идва,
защото постоянно те ме изтезават.
Но грехът на българките не е тяхна вина,
нека да го кажа, ако можеш – разбери!
Ей, Господи, от теб е тази мъка, това изкушение,
единствено от страх не може никой туй да изрече.
Довеждат красавиците с бяла кожа от Болгар,
та мъжете ума си да загубят и свена си да загърбят.
Като луна блестят зъбите, устните на онези хубавици,
не трябва да създаваш Ти такава безподобна красота!*

(Насер Хосроу 1996: ?)

В друго свое произведение, когато иска да подчертае вездесъщността на Абсолюта, Хосроу отново прибегва до образа на Болгар.

دشوار شود بانگ تو از خانه به دهلیز
و آسان شود آواز وی از بلخ به بلغار.

*Трудно стига викът ти от дома до хамбара,
лесно достига гласът Му от Балх до Болгар.*

(Насер Хосроу 1996: гасида 92)

Персийският класик от XII в. Незами Гянджеви (ок. 1141 – ок. 1209), първият голям хуманист и романтик в персийската литература, е известен със своята „Хамсе“ („Петица“). Тя включващ три любовни („Лейли и Меджнун“, „Хосроу и Ширин“ и „Седем красавици“) и две философски („Съкровищница

на тайните“ и „Книга за Ескандер“) поеми⁷. В последната от тях под заглавие „Разказ за живата вода“ Незами ни дава следното обяснение за появата на етнонима „болгар“:

یکی غار گه بود نزدیک دشت
که لشکرگه خسرو آنجا گذشت
بنه هر چه با خود گران داشتند
به نزدیک آن غار بگذاشتند
از آن جمع کانجای شد جای گیر
شد آن بوم ویران عمارت پذیر
بن غار خواندش نگهبان دشت
به نام آن بن غار بلغار گشت
کسانی که سالار آن کشورند
رهی زاده شاه اسکندرند

*Близо до обширно поле имало дълбока пещера,
с армията си царят Ескандер преминал оттам.
Всичкия товар що със себе си носел,
стоварил той до тази пещера.
Хората, които там оставил,
облагородили чудно местността.
Царските войни нарекли града Бонгар
по името на онази дълбока пещера, после станал Болгар.
И сетне царете на онази страна,
потомци били всички на шах Ескандер.*

(Незами Гянджеви 1984: 501)

Оттук навярно произлиза версията, че първообразът на топонима „Болгар“ е „Бонгар“, което означава буквално „дълбока пещера“.

В същата поема Незами посочва:

ز بلغار بگذر که از کار اوست
به ناگاه اصلش بن غار اوست

*Да отминем Болгар, делото на Ескандер,
чието първо име на града било Бонгар!*

(Незами Гянджеви 1984: 72)

⁷ Ескандер Руми – така персите са наричали Александър Македонски.

В поемата „Хосроу и Ширин“, когато изрежда какво следва да присъства на пищната трапеза на падишаха, Незами Гянджеви казва:

خوردهايي نديده آتش و آب
کرده خوشبو به مشک و عود و گلاب
برهء شيرمست بلغاري
ماهي تازه مرغ پرواري

*Храни недокоснати от огън и вода,
с аромати от мускус, рози и алое.
Агънце българско, крехко сукалче,
прясна риба, тлъсти кокошки.*

(Незами Гянджеви 1996: ?)

И отново в същата поема Гянджеви споменава за страната/града Болгар. Когато описва историята на един писар, който се преселва от Етиопия в Болгар, той прави поетическо сравнение между въглена и пламъка, породен от него. Въгленът е Етиопия, пламъкът е Болгар. Едва когато писарят се преселва, той намира покой, пламъкът на вдъхновението му се разпалва и той започва да пише със специален кенавирен молив:

به باغ مشعله دهقان انگشت
بنفشه می درود و لاله می کشت ...
دبيري از حبش رفته به بلغار
به شنگر في مدادي کرده در کار

*В градината на пламъка градинарят-въглен
събираше виолетки и садеше лалета.
Писар един се пресели от Етиопия във Болгар
и за да пише си направи молив от киновар.*

(Незами Гянджеви 1996: ?)

Друг персийски класик – Джелаледдин Руми (1207–1273), един от тримата велики мистици, когато иска да ни каже, че е от скромен род, а той е роден в покрития със слава гр. Балх, нарежда Болгар сред най-могъщите държави по онова време:

نه از هندم نه از چینم
نه از بلغار و سقسنیم
نه از ملك عراقینم
نه از خاک خر اسانم

*Не съм от Индия, нито от Китай,
не съм и от Болгар, нито от Сагсин⁸,
нито съм от царството Иракско,
нито пък от земята Хорасанска!*

(Джелаледдин Руми 1985: 116)

Същият поет в своята „Масневи“, наречена „Корана на персите“, ни съобщава, че любимата на неговия герой е от гр. Болгар. След дълги странствания той стига до града. При срещата им, за да възпламени още повече любовта ѝ, той започва да се оплаква колко много е страдал далеч от нея. Девојката разбира, че младежът, застанал пред нея, още не е намерил своя вътрешен покой, не е напълно щастлив от срещата им и му казва:

گفت پس من نیستم معشوق تو
من به بلغار و مرادت در قتو

*Тогава не аз съм твоята любима,
аз съм във Болгар, а тя е може би в Готу⁹.*

(Джелаледдин Руми 1985: книга 3)

Отново думи на Руми, с които призовава две велики народности от негово време да спрат с покоряването на нови територии и с разширяването на границите си:

وی تازی گو برو سوی عبادان
ای بلغاری تو خانه کن در بلغار

*Ей, араби, отправете се в посока Абадан!
Ей, болгари, тръгнете към домовете си в Болгар!*

(Джелаледдин Руми 1985: рубаи 1441)

⁸ Саксин – град на източното крайбрежие на Каспийско море.

⁹ Готу – древен град в Средна Азия.

За Джелаледдин Руми красотата на българката е символ на съвършенство. Дори когато говори за ненадминатата хубост на хуриите – девиците от рая, той я сравнява с тази на българките:

جمال حور به از بردگان بلغاری
شراب روح به از آتش های بلغوری

*Красотата на хуриите от прелестта на българките по-голяма е,
виното, което се полага на душата, по-добро е от болгурената супа!*

(Джелаледдин Руми 1985: газела 3073)

Вторият обявен за велик мистик на персийската литература и философия Фаридаддин Атгар (XIII в.), когато води своя диалог с бога, също не отминава българите:

عشق تو ز سقسین و ز بلغار برآمد
فریاد ز کفار به یک بار برآمد

*Твоята любов стигна до Саксин и до Болгар,
от нея неверниците във почуда онемяха.*

(Фаридаддин Атгар 2008: газела 279)

От което можем да направим извода, че по онова време ислямът още не е добре познат по тези земи.

В персийския фолклор също има редища споменавания за болгар, като на особена популярност се радват обработената кожа от български майстори и направените от тях обувки, ботушки, конски сбруи...

به پایش کفش بلغار
سر شب تا به سحر
دست من و دامن یار

*Нозете ѝ обути са със български ботушки
и моята ръка от здрач до зори
върху снагата на любимата ми лежи!*

(Афганистанска народна песен „Къдрокосата Масума“)

В същата песен, когато героинята Масума се пременява и тръгва за свещенния град Мазар, отново се споменават българските обувки:

معصومه میره مزار
به پایش بوت بلغار
دور کمر تسمه دار
دور گردن مهره دار

*Масума потегля за Мазар призори,
нозете ѝ са с български обувки украсени.
На кръста си носи колан великолепен,
окачила на врата е огърлица блестяща.*

И отново там:

سمند سر بلند یالای تو تار تار
لجامت نقره و تنگ تو باغار

*Жребецо с буйна грива, с гордо вдигната глава,
юздата ти е сребърна, а сбруите са български!*

Още няколко сведения за етнонима „болгар“, битуващи и до днес по земите на Афганистан.

Легендата за Ходжа Болгар е широко разпространена на североизток от Иран. Тя разказва, че един от верните на своята вяра българи избягал от заплахата на турците и дошъл в гр. Газни. Известният поет Санаи Газнави го приема за свой ученик. Тъй като българинът постигна големи успехи в областта на науките, неговата популярност се разнася из цял Афганистан. Става известен като един от първите мъже на своето време.

След смъртта му Ходжа Болгар е погребан в гр. Газни, до самия склон на планината, където още тече красив водоскок. Гробът се е превърнал в място за поклонение, като се смята, че водата от потока е лековита.

В гр. Кандахар пък има поверие, че в областта на града в определен период на годината се появява вятър, наречен „Бод-е болгар“ („Български вятър“). Той е лечебен и носи благоденствие. Според местното население, ако вятърът лъхне в гърдите някой болен, той моментално оздравява. А ако човек е тъжен и го е обзела меланхолия, същият вятър оправя настроението му начаса. Има и друга легенда, свързана с „Бод-е болгар“, според която членовете на племето на Мохаммад Заи били обвеяни от този вятър, след което те придобиват благородно потекло.

И още нещо. В стари домове в Афганистан се съхраняват кожени чайници, изработени отпреди няколко века. Наричат ги „чайнак-е болгари“ („български чайник“) или „чайнак аз чарм-е болгари“ („чайник от българска кожа“). Знае се, че са изработени от майстори българи, преселници в Афганистан. Чаят, запарван в тях, е смятан за лековит. Затова, ако в дома има болен, на него му се дава да пие приготвената по този начин напитка. В случай че човек почине, близките му го измиват със същия чайник, за да му бъде леко в отвъдния свят.

По време на конгрес в Кабул, посветен на Насер Хосроу, един от афганистанските участници в научния форум, когато разбра, че България има свой представител, ми донесе един такъв кожен чайник, за да го видя като едно от доказателствата, че „болгар“ и „болгари“ имат трайно присъствие в живота на пероговорящата общност.

И така, навярно доста изводи бихме могли да направим от посочените примери. Но те достатъчни ли са, за да стигнем до каквото и да е категорично заключение? Разбира се, че не. Все пак те са първа стъпка към едно задълбочено изследване в посока миналото на старите българи. Още повече че вече са на разположение у нас една дузина средновековни персийски съчинения, в които се говори за нашите предци. Което означава, че сериозната работа тепърва предстои.

Библиография

- حدود العالم، به كوشش دكتور منوچهر ستوده، ناشر: كتابخانه طهوری، تهر 1983
„Ходуд ал-алам“. Под редакцията на д-р Манучехр Сетуде. Техеран, Библиотека Тахури, 1983.
- ديوان ناصر خسرو. به كوشش كرامت تفنگدار شیرازی. قطعات. تهران . 1374
Насер Хосроу, Диван. Под редакцията на Керомат Туфанг Ширази, Техеран, 1996.
- گزیده منوچهری، تهران: امیرکبیر 1369 قصیده 51 در مدح علی بن محمد، تهران،
Манучехри, Диван, Избрано, Изд. Амир Кабир, 1990.
- تاریخ بیهقی. به كوشش محمد جعفر یاحقی، مشهد: دانشگاه فردوسی 1383
„Торих-е Бейхаги“. Под редакцията на Мохаммад Джафар Йохаги. Машхад, Университет „Фердоуси“, 2005.
- هفت پیکر با تصحیح و حواشی حسن وحید دستگردی ، به كوشش سعید حمیدیا ن /بخش 30 / تهران:
نشر قطره 1390 . نظامی گنجوی،
- Незами Гянджеви, „Седем красавици“. Коментар на Хасан Вахид Дастгарди, под редакцията на Саид Хамидион. Техеран, Гатре, 2012.
- خمسه، تصحیح وحید دستگیری، خسرو وشیرین: مجلس بزم خسرو و و باز آمدن شاپور . تهران: نشر راد،
1374. نظامی ،

Незами Гянджеви, „Хамсе“ – „Хосроу и Ширин“ – „Гържеството на Хосроу и завръщането на Шапур“. Под редакцията на Вахид Дастгири. Техеран, Рад, 1996.

1363 نظامی گنجوی، اسکندر نامه، تهران: علمی

Незами Гянджеви, „Ескандер-наме“ („Книга за Александър“). Техеран, Елми, 1984.

الدین رومی، دیوان شمس، کلیات شمس یا دیوان کبیر، به تصحیح بدیع الزمان فروزانفر، انتشارات امیر کبیر، چاپ سوم: ۱۳۶۳ / رباعیات مولانا جلال

Молла Джелаледдин Руми, „Диван на Шамс“ или „Голям диван на Шамс“ – „Рубайят“. 3-то изд. Под редакцията на Бади Аззаман Фарузонфар. Техеран, Амир Кабир, 1985.

برهان قاطع محمد حسين بن خلف تبریزی 1030

Мохаммад Хосейн ибн Халаф Табризи „Борхан-е гате“. Съставен през XVII век. Изд. Министерство на културата на Иран, 1964.

غیاث الدین محمدین جلال الدین بن شرف الدین رامپور ی به کوشش: محمد دبیر سیاقی تهران، 1375
غیاس اللغات،

Гиасаддин Мохаммад, „Гиас ал логат“. Под редакцията на Мохаммад Дабир Сиаги, 1864.

محمد منور، اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابو سعید، تهران: فردوس 1388

Мохаммад Монаввар, „Асрор ат тохид фи магомат-е шейх Абу Саид“, Техеран, Фердоус, 2009.

فریدالدین عطار نیشابوری، دیوان اشعار، غزلیات، نشر الکترونیکی گنجور، 1386

Фаридаддин Аттар Нишапури, „Поетически диван – гасиди“. Ел. изд. „Гянджур“, 2008. <https://ganjoor.net/attar/divana/>

Доц. д-р Иво Панов

Катедра „Класически Изток“

Факултет по класически и нови филологии

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Адрес: бул. Цар Освободител 15, 1504 София, България

✉ panov.ivo@gmail.com

Assoc. Prof. Ivo Panov, PhD

Department of Classical East Studies

Faculty of Classical and Modern Philology

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Address: 15 Tzar Osvoboditel Blvd., 1504 Sofia, Bulgaria

✉ panov.ivo@gmail.com